

Gogelova květena okresu Valašskomeziříčského – poznámky k rukopisu

Jana Tkáčiková

Před více než 100 lety, přesně v srpnu roku 1908, sepsal krátkou a výstižnou charakteristiku květeny Valašskomeziříčska významný regionální botanik **František Gogela** (*1854, Podhradní Lhota – †1922, Třebětice u Holešova). Působil jako farář v Podhradní Lhotě a v Rajnochovicích a ve svých volných chvílích procházel nejen blízké Hostýnské vrchy, ale podnikal výpravy také na řadu dalších míst severovýchodní Moravy. Svě četné nálezy publikoval v celé řadě floristických článků v přírodovědně zaměřených periodikách své doby – Věstníku klubu přírodovědného v Prostějově, Časopisu vlasteneckého spolku musejního v Olomouci a také ve Sborníku Musejní společnosti ve Valašském Meziříčí. Pro tento sborník byla charakteristika květeny Valašskomeziříčska určena. Proč nebyla nikdy otištěna, se už asi nikdy nedozvíme. Rukopis se ale zachoval a v současnosti je uložen v Muzeu regionu Valašsko jako součást historických sbírek. Rukopis je nyní přístupný v digitální podobě na stránkách Moravskoslezské pobočky ČBS ([www1](#)).

Krátký komentář k rukopisu vyšel v jarním čísle 28/2012 časopisu Valašsko – Vlastivědná revue ([www2](#), [www3](#)).

Přehled druhů uvedených v rukopisu a jejich jména podle současného pojetí (Kubát et al. 2002):

bařička obecná = bařička bahenní (*Triglochin palustris*)
berla úzkolistá = potočník vzpřímený (*Berula erecta*)
bez červený (*Sambucus racemosa*)
blešník obecný (*Pulicaria vulgaris*)
bodlák kadeřavý (*Carduus crispus*)
bradáček vejčitý (*Listera ovata*)
bukvice = bukvice lékařská (*Betonica officinalis*)
čarovník horský = čarovník alpský (*Circaea alpina*)
chrastavec polní = chrastavec rolní (*Knautia arvensis*)
chrpa luční (*Centaurea jacea*)
čistec horní = čistec alpský (*Stachys alpina*)
devaterník chlupatý = devaterník velkokvětý pravý (*Helianthemum grandiflorum* subsp. *obscurum*)
devětsil bílý (*Petasites albus*)
dobromysl obecná (*Origanum vulgare*)
hnidák = oman hnidák (*Inula conyzae*)

hořec brvitý (*Gentianopsis ciliata*)
hořec hořepník (*Gentiana pneumonanthe*)
hořec karpatský = hořeček žlutavý karpatský (*Gentianella lutescens* subsp. *carpatica*)
hořec křížatý (*Gentiana cruciata*)

hořec tupolistý – výskyt hořce tupolistého je z fyto geografického hlediska na Vsetínsku velmi nepravděpodobný. Tímto jménem byl s největší pravděpodobností označován aestivální typ *Gentianella lutescens*. Už Formánek (1887) zpochybňuje výskyt druhu *G. obtusifolia* na Vsetínsku: Luka, pastvy, pro naše území pochybný, rostliny sem počítané náležejí bezpochyby ku *G. carpatica* Wettst. Dle Bubely na lukách od Hošťálkova k Chotarům; dle Životského na Javornicích u Halenkova; dle Uechtritze v uh. mor. pohraničních Karpatech; dle Schlossera u Solance; dle Oborného na Javorníku; popis bylin od Star. Hamer, Oborným sem řaděných, souhlasí s popisem *G. carpatica* Wettst. Také doklady Františka Gogely uložené v herbáři VM a jím determinované jako *G. obtusifolia* byly revidovány jako *Gentianella lutescens*.

hrachor černý (*Lathyrus niger*)
hrachor lesní (*Lathyrus sylvestris*)
hvozdík pyšný (*Dianthus superbus*)
hvozdík svazčitý (*Dianthus armeria*)
jalovec = jalovec obecný (*Juniperus communis*)
janovec = janovec metlatý (*Sarothamnus scoparius*)
jarmatka = jarmanka větší (*Astrantia major*)
jaterník = jaterník podléška (*Hepatica nobilis*)
ječmen myší (*Hordeum murinum*)
jedle (*Abies alba*)
jednokvítek velevětý (*Moneses uniflora*)
jestřábníky (rod *Hieracium*)
jetel bleďožlutý (*Trifolium ochroleucon*)
jetel chlumní = jetel horský (*Trifolium montanum*)
jetel jahodnatý (*Trifolium fragiferum*)
kakost bahenní (*Geranium palustre*)
kaprad' laločnatý = kapradina laločnatá (*Polystichum aculeatum*)
kokrhel úzkolistý = kokrhel větší (*Rhinanthus major*)
komonice bílá (*Melilotus albus*)
konvalinka vonná (*Convallaria majalis*)
kopretina (*Leucanthemum ircutianum*)
kostřava lesní (*Festuca altissima*)
kozlík mnohomanželný = kozlík celolistý (*Valeriana simplicifolia*)
kyčelnice cibulkonosná (*Dentaria bulbifera*)
kyčelnice devítilistá (*Dentaria enneaphyllos*)
kyčelnice žláznatá (*Dentaria glandulosa*)
kýchavice zelená = kýchavice bílá Lobelova (*Veratrum album* subsp. *lobelianum*)

ladoňka dvoulistá = ladoňka karpatská (*Scilla kladnii*)
lilie zlatohlavá (*Lilium martagon*)
mařinka drsná = svízel potoční (*Galium rivale*)
mařinka psí (*Asperula cynanchica*)
mečík střečovitý (*Gladiolus imbricatus*)
merlík městský (*Chenopodium urbicum*)
měsíčnice horní = měsíčnice vytrvalá (*Lunaria rediviva*)
mochna položená = mochna nízká (*Potentilla supina*)
modřenec chocholatý (*Muscari comosum*)
mrvka prapořitá = válečka prapořitá (*Brachypodium pinnatum*)
mydlice = mydlice lékařská (*Saponaria officinalis*)
olešník = olešník kmínolistý (*Selinum carvifolia*)
olše lepká = olše lepkavá (*Alnus glutinosa*)
olše šedá (*Alnus incana*)
oměj žlutý = oměj vlčí mor (*Aconitum lycoctonum*)
ostřice bublinatá = ostřice zobánkatá (*Carex rostrata*)
ostřice ježatá (*Carex echinata*)
ostřice kulkonosná (*Carex pilulifera*)
ostřice odstálá = ostřice oddálená (*Carex distans*)
ostřice plstnatá (*Carex tomentosa*)
ostřice převislá (*Carex pendula*)
ostřice puchýřitá = ostřice měchýřkatá (*Carex vesicaria*)

ostřice rovnobanná – toto české jméno se vztahuje k druhu dnes nazývaném ostřice pozdní – *Carex viridula* Michx. (syn. *Carex flava* subsp. *oederi* (Retz.) Syme, *Carex oederi* Retz., *Carex serotina* Mérat), zejména na Moravě dosti vzácnému druhu slatinných luk a vlhkých písčin. Tento druh vzhledem připomíná mnohem hojnější ostřici skloněnou – *Carex demissa*, kterou pravděpodobně Gogela označoval právě jménem *C. oederi* (ostřice rovnobanná). Rovněž jeho doklady uložené v herbáři VM a determinované jako *C. oederi* byly zrevidovány jako *C. demissa*.

ostřice sivá = ostřice chabá (*Carex flacca*)
pampeliška srstnatá = máchelka srstnatá (*Leontodon hispidus*)
pavinec = pavinec horský (*Jasione montana*)
pcháč potoční (*Cirsium rivulare*)
pcháč šedý (*Cirsium canum*)
pětprstka obecná = pětprstka žežulník (*Gymnadenia conopsea*)
petrklíč = prvosenka jarní (*Primula veris*)
plicník měkký (*Pulmonaria mollis*)
prasetník blamatý = prasetník plamatý (*Hypochaeris maculata*)
přeslička mokřadní = přeslička pořiční (*Equisetum fluviatile*)
prvosenka bleďožlutá = prvosenka vyšší (*Primula elatior*)
pryšec drobný (*Euphorbia exigua*)
pryšec mandloňovitý (*Euphorbia amygdaloides*)

pryšec plocholistý (*Euphorbia platyphyllos*)
pryšec tuhý (*Euphorbia stricta*)
pryskyřník lité = pryskyřník lité (*Ranunculus sceleratus*)
pryskyřník rozevřený = lakušník okrouhlý (*Batrachium circinatum*)
pryskyřník vodní = lakušník vodní (*Batrachium aquatile*)
ptačí zob = ptačí zob obecný (*Ligustrum vulgare*)
ptačinec hajní (*Stellaria nemorum*)
pupalka (rod *Oenothera*)
rozrazil horní = rozrazil horský (*Veronica montana*)
rozrazil štítnatý (*Veronica scutellata*)
rozrazil tmavý = rozrazil matný (*Veronica opaca*)
rudohlávek jehlanitý = rudohlávek jehlancovitý (*Anacamptis pyramidalis*)
šalvěj lepkavá (*Salvia glutinosa*)
šalvěj luční (*Salvia pratensis*)
šalvěj přeslenitá (*Salvia verticillata*)
škarda bahenní (*Crepis paludosa*)
škarda ukousnutá (*Crepis praemorsa*)
smělek hřebenatý = smělek štíhlý (*Koeleria macrantha*)
smetanka bahenní (*Taraxacum* sect. *Palustria*)
smolnička = smolnička obecná (*Lychnis viscaria*)
smrk (*Picea abies*)
srdečník = srdečník obecný (*Leonurus cardiaca*)
srpek barvířský = srpice barvířská (*Serratula tinctoria*)
strdivka jednokvětá (*Melica uniflora*)
suchopýr (*Eriophorum angustifolium* a *E. latifolium*)
sveřep bezbranný (*Bromus inermis*)
sveřep vztýčený = sveřep vzpřímený (*Bromus erectus*)

svízel draslavý – v dobových textech se toto jméno zřídka objevuje jako synonymum pro druh svízel okrouhlostý (*Galium rotundifolium*). Gogela ale s největší pravděpodobností tímto jménem označoval druh *Galium pumilum*, protože druh *G. rotundifolium* označoval jeho v současnosti uznávaným jménem a naopak jméno v regionu běžného druhu *G. pumilum* nikde v Gogelově rukopisu nefiguruje. Také v Polívkově (Polívka 1901) Názorné květeně zemí koruny české (sv. 3, str. 351) je jméno svízel draslavý použito ve spojitosti s druhem *G. pumilum*. U druhu *G. silvestre* (= *G. pumilum*) Polívka uvádí, že se vyskytuje ve 2 odrůdách: a) S. lysý (*G. glabrum* Hoffm., *G. laeve* Thuill., *G. austriacum* Autt.) – s lodyhou i listy lysými a lesklými. b) S. draslavý (*G. silv.* β *hirtum* Koch, *G. scabrum* Jacq.) – mající dolejší část lodyhy a dolejší listy draslavě srstnaté.

tavolník udatný = udatna lesní (*Aruncus vulgaris*)
tolije = tolije bahenní (*Parnassia palustris*)
tužebník = tužebník obecný (*Filipendula vulgaris*)
úročník = úročník bolhoj (*Anthyllis vulneraria*)

vemeník bělokvěť = vemeník dvoulistý (*Platanthera bifolia*)
věsenka nachová (*Prenanthes purpurea*)
vikev houštní = vikev křovištní (*Vicia dumetorum*)
voskovka menší (*Cerinth minor*)
vrbka rozmarýnolistá (*Epilobium dodonaei*)
vrby (rod *Salix*)
vstavač bezový = prstnatec bezový (*Dactylorhiza sambucina*)
vstavač bledý (*Orchis pallens*)
vstavač hlavatý = hlavinka horská (*Traunsteinera globosa*)
vstavač mužský (*Orchis mascula*)
vstavač obecný = vstavač kukačka (*Orchis morio*)
vstavač plamatý = prstnatec Fuchsův (*Dactylorhiza fuchsii*)
vstavač široolistý = prstnatec májový (*Dactylorhiza majalis*)
zběhovec lesní = zběhovec ženevský (*Ajuga genevensis*)
zeměžluč nízká = zeměžluč spanilá (*Centaureum pulchellum*)
zimolez obecný (*Lonicera xylosteum*)
žlutůcha orlíčkolistá (*Thalictrum aquilegifolium*)
zubatec = hvězdnatec zubatý (*Hacquetia epipactis*)
zvonek hadincovitý (*Campanula cervicaria*)
zvonek klubkatý (*Campanula glomerata*)

Použité zdroje:

- Formánek E. (1887–1897): Květena Moravy a rakouského Slezska. 1.–2. – Brno et Praha (Vol. 1, fasc. 1: 1–240, Brno 1887; fasc. 2: 241–864, Praha 1887; Vol. 2, fasc. 1: 865–1168, 1897 et fasc. 2: 1169–1474 + (1)–(53), Praha 1897).
- Kubát K., Hrouda L., Chrtek J. jr., Kaplan Z., Kirschner J. & Štěpánek J. [eds] (2002): Klíč ke květeně České republiky. – Academia, Praha, 927 pp.
- Polívka F. (1901): Názorná květena zemí koruny české – svazek III. Rostliny srostloplátečné. – Promberger, 620 pp.

www1 – <http://www.ms-cbs.cz/>

www2 – <http://www.muzeumvalassko.cz/publikace/valassko-vlastivedna-revue/>

www3 – <http://www.muzeumvalassko.cz/kontakt/adresar/jana-tkacikova/publikacni-cinnost/>

Poděkování:

Za konzultaci a úpravu textu děkuji Martinovi Dančákovi a Davidovi Hlisnikovskému.